

Jegyzetlapok (Napló, 2009)

Evangelikusok Nagyváradon. Mátyás Attila, a fiatal lelkész kalauzolja a vendégeket. Nagy szeretettel beszél az elődökről, *Maternyi Ernőről*, aki a legnehezebb időben kovácsolta erős közösséggé a váradiakat. 1907-ben sikerült, nagy áldozattal, felépíteni a templomot és az iskolát. Később a lakást is. A zsarnoki elnyomás alatt bátor prédikációival *Deák Ödön* tartotta össze a lelkes gyülekezetet. Mátyás Attila büszkén mutatja Isten házát, a rozsdabar-natornyot a két kisebb csúccsal. „Csoda, hogy megmaradtak” – mondja egy idősebb férfi azok közül, akiknek a kilencvenes évek előtt minden napjukat a félelem árnyékolta be. De élnek, és boldogan éneklük a „lépesmész-ízű” zsoltárokat. Jelenleg hétszázhetven lelket számlál a gyülekezet, ebből ötvenhat német nyelvű tag jár istentiszteletre. Az óvodában is mosolyos, vidám gyerekek játszanak. *Mátyás Judit*, a feleség mondja búcsúzáskor: „Az egyetemes keresztény jelleg dominál nálunk. Azt akarjuk, hogy mindenki jól érezze magát, mint egy nagy családban.”

Szilágyi István már túl van a hetvenen. A Kolozsváron élő Kossuth-díjas író elbeszélések és riportok után 1974 őszére készült el első regényével. A *Kő hull apadó kútba* igazi sikert hozott számára. A majdnem hétszáz oldalas követező regény, az *Agancsbozót* még finomabb szövésű. Itt is, mint az előzőekben, keresztül-kasul bolyong a történelem útvesztőiben. A *Hollóidő* (2001) lezárja az író több évtizedes lázas múltvallását. Tragikus helyzetek, történések százféle válfajából épül fel hatalmas kötete, s bomlik ki mondanivalója: nem a halál az emberi lét tragikumja, csak az értelmetlen halál az, mely céltalan, sodródó élet végére tesz pontot. A jeles író születésnapján nem fukarkodtak a barátok, a kritikások a dicsérrel. Nekem egy idős tanító szavai tetstettek a legjobban: „A magyar nyelv erdőzűgását hallani Szilágyi István könyveiből.”

Barátság. Van-e még barátság a világban? Az életben? Fiatalon azt hittem, van, és mindet meg tudom tartani. Ma, annyi évtized elteltével, úgy hiszem, barát csak kevés van, és azok is lassan elfogynak mellőlem. Ez a kapcsolat bonyolultabb és fájdalmasabb, mint a szerelem. Adni és szüntelenül kapni akar. A barát csak adhat. Ez kemény és férfias kapcsolat, szavak nélkül is érteni egymást. Ritka, mint a fehér holló.

Latinovits-kiállítás. A Színészkirályra emlékezett a Várnegyed Galéria fényképek, személyes tárgyak, filmek, hangfelvételek és színházi relikviák segítségével. A művészpár, *Ruttkai Éva* és *Latinovits Zoltán* boldogságát és fájdalmát villantotta föl a fotósorozat, amely az Endrődy utcai otthonukban készült. Nem felejtettük el közös fellépéseiket, de jó volt újra látni a gyorsan tovatűnő időben: *Ványa bácsi*, *Kárpáthy Zoltán*, *Szindbád*, hogy a legismertebbeket soroljam. A tárlóban műszaki rajzokkal illusztrált kopott füzet emlékeztetett az egykori építészhallgatóra. A jegyzetlapokon a *Ködszurkáló* első fogalmazványa; a *Krúdy világa* című nyitott könyvben a színészno beírásai. A sarokban a veszprémi ikonos díszlet, mögötte korabeli kritikák és újságcikkek... Fájó-szép találkozás volt ez: bementünk, elhallgattunk, néztünk és olvastunk. Csend volt, és mindenki a saját emlékeit idézte föl, a neki legkedvesebbet.

Mexikó. Halottak napja. Két napig tart: tánc és zene reggeltől estig. Először a fiatalon elhunytakra emlékeznek, azután következnek az öregek; rájuk emlékezve egy szál virággal a kezükben egy pillanatra elcsendesednek. Az ünnepnek ősi indián gyökerei vannak, onnan a vidámság és a tarka ünneplőruha. Belém villan a mi gyászunk, a mi novemberi gyertyagyújtásunk a késő alkonyatban. A dörverte temető, a csönd, a néma férfiak és nők a sír körül. Csupa fekete szomorúság és föltámadó emlék évszázadok óta.

■ FENYVESI FÉLIX LAJOS

Operaházak a messze

► Az operabarátoknak általában megrögzött szokásaik vannak. Szeretnek ugyanazon a helyen ülni, s többnyire kedvenc operáik köre is véges. Néhanapján megnéznek vagy meghallgatnak ugyan egy-egy kevésbé ismert darabot, de ezek az előadások általában nem borítják fel az addigi kedvencek listáját. Az operaturizmus némileg tágítja a horizontot, de ez is csak az öreg kontinenst érinti, a salzburgi vagy bayreuthi fesztiválon látottak-hallottak életre szóló élményt jelenthetnek. A távolabbi operaházakról kevés szó esik. Talán kivétel a New York-i Metropolitan, amelyet rendszeres operaközvetítései tettek világszerte ismertté. A többi híres észak- és dél-amerikai operaházról viszont továbbra is az ismeretlenség köde veszi körül, s ekkor még csak a két földrész intézményeit vettük lajstromba. Pedig gyakran érik az embert meglepetések.

Egy film forgatásának szünetében látogattam el a tuniszi városi színházba, s rögtön ritkaságba botlottam: *Pergolesi* és *Paisiello* azonos témára írt operáit, az *Úrhatnám szolgálat* hirdették a plakátok. Az előadást a Tunéziai Olasz Intézet segítségével állították színpadra, s *Damiana Mizzi* és *Angelo De Leonardis* személyében ismert dél-itáliai művészek emelték a bemutató fényét.

A darab áthozatala Bariból bátor kezdeményezés volt, hiszen az egyező téma feldolgozása akár unalmas is lehetett volna, de az életvidám rendezés s az opera buffa önfelelt játéka kellemes estét szerzett a szépszámu nézőközönségnek. A tunéziai operakultúra szerepe, noha a francia érában fénykorát élte, a szabadság kivívása után egyre csökkent. De e kevés is figyelemre méltó: a turisták kedvéért minden évben az El Djem-i arénában mutatnak be operát (idén a *Traviatát*), s a fővárosban is rendeznek alkalmi előadásokat.

Tuniszban máskor is találkozhattam csemegékkel, az elmúlt évben például *Delibes Coppélia* című balettjét élvezhettem. Megfogott mindkét előadás hangulata: a karót nyelt európai közönség helyett igazi déli, temperamentumos publikum váltott ezeket belépőt. Legfeljebb engem zavart, ha néha megcsörrent a mobil, s a cserfes telefonáló előadás közben tíz embert felállítva hagyta el a termet, s tért vissza, miután kibeszélte magát.

Az afrikai operajátszásról legtöbbször a Kairói Operaház jut eszünkbe. *Verdi* a Szuezi-csatorna megnyitására írta *Aida* című operáját, s 1871-ben mutatták be az egyiptomi fővárosban.

A Hanoi Operaház

Maga az épület 1971-ben legett, az új operaházat, a modern arab építészeti alkotását 1988-ban adták át a publikumnak.

Az elmúlt száz évben a kairói operabarátok külföldi társulatok vendégjátékát élvezhették, az első hazai társulatot 1952-ben alapították. Az arab nyelven előadott első művek között *Lehár Ferencnek A víg özvegyét* és *Verdi Traviatáját*

jegyezték fel a krónikák. A jelenlegi társulat méltó az új dalszínházhoz, magas színvonalon interpretálja az operairodalom legjavát harmincnégy szólóénekesessel.

A távol-keleti operafellegvárak között Tokió áll a sor élén, a főváros két operának ad otthont. A háború utáni magas szintű japán zenei képzés kedvezően hatott e színházak színvonalára.

Szingapúr – kilátás az Esplanade kulturális

ra is, s a gazdasági fellendülés az intézménynek szilárd hátteret biztosított. Így nem meglepő, hogy a sztárenekesek egymásnak adták a kilincset: a hatvanas években többek között *Carlo Bergonzi*, *Gabriella Tucci*, *Kónya Sándor* turnézott szívesen Tokióban.

– Nagyon művelt és kifinomult a japán közönség – emlékezik *Marton Zoltán*, *Marton Éva* férje és menedzsere. – Éva többször is nagy sikerrel szerepelt a japán fővárosban. Különösen emlékezetes az 1990-es *Salome*-előadás, amelyet *Seiji Ozawa* vezényelt, de *Fidelio*-, *Turandot*- és *Tosca*-alakítása is jó kritikát kapott.

A Szöuli Operaházról egyre több információ jut el Európába. A társulat székhelye az 1993-ban épült Szöuli Művészeti Központban van, a négyszintes operateremben kétezer-kétszáz

néző élvezheti az előadásokat. Egy operát két hétig játszanak folyamatosan. Idén, a második félévben hét művet tűznek műsorra.

Lukács Gyöngyi 2007 őszén *Lady Macbethet* énekelte e falak között, emlékeiről a napokban egy barcelonai *Turandot*-előadás előtt nyilatkozott az *Evangelikus Életnek*:

– Partneremmel, *Alexandru Agachével* egye-